

Közérdekű bejelentés

Egy szépen és logikusan megalmazott levelet hozott a posta szerkesztőségünkbe. Az írás címe: közérdekű bejelentés. A küldeménynek nem volt feltüntetve a szerzője. Közismertebb kifejezéssel élve, névtelen levelet kaptunk. Az ilyen leveleket akár el is dobhatja a címzett a vesszőből font „irattárba”, a papirkosárba. Ezt a levelet mégsem lett volna érdemes egy kezlegyintéssel elintézni. Szerzője valószínű fiatal értelmiségi lehetett, s amint közérdekű bejelentésnek nevezte közlendőjét, az valóban meg is felelt annak. A levélíró a január elején közzölt Lakóházak építési cikksorozatunkra reflektált. Írását elejétől a végéig közzé tesszük, legfeljebb itt-ott főszövegünk hozzá megjegyzést.

Igy kezdődik, riportszerűen: „Ragvógó napsütéses januárjában, a délelőtti órákban sétáltam a Tarján városnegyed épülő háza között és szemléltem a munkálatokat. Rajtam kívül még sokan mások is nézelődtek arrafelé. Megállapítottuk, hogy az építkezés rendkívül orosan halad, a házigyári munkások napok alatt tető alá helyezik. Rengeteg épület sorakozik a viztorony és a József Attila sugárút, valamint a temető által határolt területen. Viszont a kész lakások száma kevés, elmarad a várakozástól. Ezzel a gondolatokkal vettem a kezembe a Délmagyarország című napilapot és láttam, hogy a január 4., 5., 6.-i számban szintén ezzel a kérdéssel foglalkoztak. A január 5-i cikk érlelte meg bennem a gondolatot, hogy véleményem mondjak a lakásépítkezéssel kapcsolatban.”

E bevezető után a lakásigénylés és a lakásigénylők mezejére tekint névtelen szerzőnk. „A lakásigénylők pontos névsorát, sőt helyezéseiket is nyilvántartják a tanácsnál. Azt is tudják, hogy az igénylők között mennyien vannak fiatal házaspárok, s közülük mikor kerülhetnek sorra. Ha nagyon akarnák, azt is külön kigyűjtethetnék, hogy a fiatal igénylők közül kinek mi a foglalkozása. Valószínű sok kőművest, festőt, villanyszerelőt, vízvezeték-szerelőt, gázszerelőt, mérnököt, közgazdászt, technikust, asztalos, lakatos és egyéb szakmában jártas ifjú lakásigénylőt találunk. A lakásigénylők túlsúlyos része akarna és igényelné, hogy részese legyen a lakások mielőbbi kész átadásának.”

Példákat mond levelemben a szerző arról, hogy a magánlakás építkezéseknél mennyire gyakori az összefogás. A családtagok, a rokonok és a szomszédok kölcsönösen kisegítik egymást az építkezéseknél. Szívesen teszik ezt, hiszen rokonukon, munkatársukon, barátjukon segítenek, hogy azok mielőbb elkészíthessék felszűkelt. Majd így folytatja: „Miért nem segíthetnek a leendő lakástulajdonosok az állami építkezéseknél is, ha erre valaki felkérné őket? A mai fiatal-ság tette kész. Bizonyíték van rá bővegesen, mert társadalmi munkában és szorgalomból mindenütt megtaláljuk segítőkészségüket és tudásuk hasznosítását. Utakat, gátakat, csatornákat, hidakat építettek, fákat ültettek, földeken a termények betakarításánál segítettek, szóval mindenütt ott vannak a fiatalok, ahová hívják őket és igénylik munkájukat. Boldogan tennék ezt akkor, ha munkájukkal saját otthonaik, társaik lakásának mielőbbi felépítését, befejezését segíthetnék elő. Az általam említett cikkük utolsó bekezdése megemlíti, hogy kevés a segédmunkás. Kérdem én, mi-

ért ne lehetne segédmunkás a majdani lakástulajdonosok közül összekovacsolt fiatalok serege? Higgyék el, hogy a fiatalok nem szívesen nézik öbebe tett kézzel, hogy helyettük valaki, valakik felépítik lakásaikat, nem csupán csendes szemlélői és kritizálói akarnak lenni jövőendő hájlakásoknak, hanem aktív részesei is a megvalósításnak.”

De lássuk tovább: „Könyvnyű ezt leírni — gondolhatják magukban és joggal. A hogyanjan is van elképzelésem. Az igényjogosult fiatalok között valószínű találhatunk több jogászt, közgazdászt, mérnököt és egyéb, éppen ebben a problémában segíthető fiatalot, van KISZ-szervezet, s ne vegyék személyeskedésnek, újságírók is vannak a lakásigénylők között, akik a maguk területén hozzásegíthetnek egy ilyen akció mielőbbi kibontakozásához, megvalósulásához. Mi az elképzelésem? Minden dolgozónak van legalább 2-3 heti szabadsága, amelyet felajánlhatna (természetesen önkéntes alapon, aki az akcióban részt kíván venni), hogy a lakások építkezésén segítsék, s ezen idő alatt a szakmájába illő munkát, vagy segédmunkát végez. Tudom, hogy az építkezésekhez nem létszám, hanem munkaerő kell, hiszen az építőipar sem érne vele semmit, ha ott megjelenne sok ember, akikkel semmihez sem lehet kezdeni, inkább hátráltatnák a munkálatokat, mint elősegítenék. Nem így gondolom. Úgy, hogy csak azok vállalkozóknak segítségére, akik komolyan is vennék dolgukat és lelkiismeretesen elvégzik tennivalójukat. Természetesen a fiatalok közül kikerülő mérnökök, technikusok, művezetők és egyéb szakértők ellenőrzik a munkavállalások teljesítését, a munkavégzés hatékonyságát. Azokat, akik nem kellő odaadással és komolytalanul végzik a munkát, azokat eltanácsolnák.”

Lássuk a szervezési és fizetési feltételeket: „Hogyan honorálnák a munkát? A vállalatok, üzemek, munkahelyek szak szervezeti, illetve termelési tanácskozáison a lakáskérdést éppen úgy meg lehet beszélni, mint bármilyen más, hiszen a dolgozók mindennapi termelőmunkáját is

befolyásolja a lakáshelyzet. Az üzemeknek sem mindegy, milyen mértékű a lakáshiány környezetünkben. A vállalatok az akcióban helytálló fiatalnak megfizethetnek azt a díjat, amely arra a bizonyos időre megilleti. Ezt az összeget takarékbetétkönyvben is el lehetne helyezni és ezzel támogatni a „beugrást”. Lehet ezt variálni azzal is, hogy amikor az önkéntes segítő megkapja a lakást, akkor társadalmi munkájának értékét tudják be első befizetésbe. Bár a fiatalok munkafelajánlásainál előbb csak az évi kéthetes szabadságidejükre gondoltam, de elképzelhető olyan megoldás is, hogy a vállalatok a lakásra való ifjaknak, akik vállalkoznak a segítségére több szabadságot adnának. Esetleg jutalomképpen is egy hónapot, így segítve elő lakásproblémájuk megoldását, a szegedi lakásépítkezések gyorsítását. Példáim csak úgy hirtelen összedolgozott gondolatok. Elképzelhető, hogy a fiatal értelmiségiek és szakmunkások képviselői több és megvalósítható alkalmasabb példákkal szolgálhatnának. Egy a fontos, kétszer segít, aki gyorsan segít.”

Névtelen levélírónk figyelme még az adminisztrációra is kiterjed. „Milyen legyen az adminisztráció? Bürokratizálás?”

A levél még kerek egy egész oldalon taglalja a lehetőségeket, megoldásokat attól kezdve, hogy a lakáskiutalásnál előnyt élvezzenek-e a segítők, vagy sem, egészen odáig, hogy a társadalmi munkát, az ifjúság segítőkészségét természetesen az óvodák, bölcsődék, csatornák készítésénél is igénybe lehet venni.

Miért került a nyilvánosság elé ez a névtelen levél? Aligha kell magyarázni. Legfeljebb egy kérdés jogos: mi oka van egy nemes cél érdekében szót emelő, javaslatokat tevő fiatalnak arra hogy inkognitóban jelentkezék? Aligha elő és szólítsa csatorna ifjú társait, váltásuk valóra szép terveiket segítsenek egymásnak és önmaguknak jövőt alapozó. fészket rakó munkájukban.

Gazdag István

Városiasodás

Tudajdonképpen már a nagyobb arányú urbanizálódás megindulásának idején felmerült a kérdés: vajon helyes-e, hogy a községek és a városok között, bármilyen fejlettségi fokon legyenek is, nincs semmiféle fokozat az előrelépés útján? Az elvi válasz is kialakult már régóta, hogy mindenképpen szükség lenne egy közbülső „állomás”-ra az általános értelemben vett községek és a városok között, ami a városiasodás végső kialakulásához — sőt előbb-utóbb a városi rang elnyeréséhez — az utolsó „nekirugaszkodási” lehetőséget jelentené mind szervezeti-hatásköri, mind gazdasági-fejlesztési, mind pszichológiai tudatán. (Az utóbbi a lakosság tudatának alakulására értendő.)

A területszervezés irányelveiről szóló kormányhatározat az 1968-ban utat nyitott, hogy a még nem város, de már az átlagközségnél nagyobb települések saját helyzetüknek megfelelő államigazgatási-nagyközségi státuszt kaphassanak. Mód nyílt rá, hogy a nagyközségek nyilvánítások túlnyomó többsége megtörténjen — 1969-től 1970. április 25-ig 270 nagyközség alakult az országban, azóta pedig mindössze még 10. A nagyközségek szervezése, illetve a nagyközségi tanácsszervek kialakítása egyébként már a kezdet kezdetén a későbbi tanács törvényben és végrehajtási rendeletben megfogalmazott elvek szerint történt. Ennek megfelelően azt a községet — vagy indokolt esetben közös tanácsú községet — lehet nagyközséggé nyilvánítani, amelynek területén legalább 5 ezer vagy ennél több lakos él. De a lakosság számától függetlenül is nagyközséggé nyilvánítható az a község, amely vagy járási székhely; vagy a lakosság társadalmi összetételét, meglévő üzemait, közintézményeit, továbbá belterületét tekintve kimondottan városiasodó jellegű; vagy országos jelentőségű gyógy- és üdülőhely. Az első ütemben — tehát 1970. január 1-ig — megalakult 103 nagyközségi tanács a megfelelő népességszám alapján nyerte el az új, magasabb státuszt, a többi átszervezés az említett egyéb indokok szerint zajlott le.

A város és a község között elhelyezkedő új kategória jelentős állomása a tanácsszervezet fejlődésében, a

hatáskörök még nagyobb arányú decentralizálásában, általában a városi színvonal megközelítésében. Ez első sorban a tanácsi testületek — a tanácsok, végrehajtó bizottságok — lemérhetően fejlődő munkájára áll. Ezekben a községekben az elmúlt évek során pezsgőbbé vált a közélet, a tanácsstagok a korábbinál hatékonyabban próbálták érvényesíteni működésük népképviseleti jellegét, mindezek következtében pedig nagymértékben erősödött a nagyközségi tanácsok lakossági kapcsolata, s ezzel együtt a helyi szellemi és anyagi erők felhasználása.

Természetesen eközben a nagyközségi tanácsok apparátusának, hivatali szervezeteinek munkája is megéledt, illetve megjavult, ami több okra is visszavezethető. Először is jelentős változások következtek be a hatósági jogkörök, a hatáskörök terén. Maga az új tanács-törvény is határozottan különbséget tesz a helyi tanácsok körén belül az „egyszerű” községi, a nagyközségi, a városi és a megyei városi feladatok és hatáskörök között, s több vonatkozásban azokat a nagyközségi tanácsok számára a városokéval azonosan állapítja meg. Ez

annyit jelent, hogy az e kategóriába tartozó tanácsok igazgatási hatásköre, hatósági jogköre ma már teljesen mondható, és így a lakosság újabb 38 százaléka-nak biztosíthatjuk, hogy ügyeit helyben, s a korábbinál gyorsabban intézzék.

A nagyközségek fejlesztése szempontjából az a meghatározó, hogy azokat a középfokú vagy az alsófokú központok rendszerébe osztották-e be. A középfokú központok körét a kormány, a másik csoportba tartozókat pedig a megyei tanácsok alapították meg. Az alsófokú központok 20 százalékát fejlesztik középfokú központtá. Ez azonban nem jelenti a nagyközségek fejlesztésének elhanyagolását. Amit különben is mindenféle számtalan eredmény bizonyít. Csongrád megyében például a községi fejlesztési előirányzatokon belül a nagyközségi arány meghaladja az 50 százalékot.

Am, ha a kialakult szervezetben és működési formák között még nem is meg minden a „legelőzöttabb”, az mégis nyilvánvaló, hogy a nagyközségek biztos léptekkel haladnak előre a városiasodás, sőt a városi rang elérése útján.

Németh Géza

A Fáklya legújabb száma

Érdekes cikkeket, színes írásokat talál az olvasó a Fáklya most megjelent, legújabb számában. Magyar újságírók élménybeszámolóiban idézik fel a jubiláló Szovjetunióban tett útjukat. Petőfi életművét ezúttal kiegészít és belorussz fordítók méltatják, a nagy költő születésének 150. évfordulója alkalmából. A Tambov-Tolna testvérmegyék kapcsolataival foglalkozó írásban képet kapunk a szovjet vegyipari-egységgyártás egyik központjának múltjáról és jelenéről, valamint a Micsurinszkban folyó sikeres növénytermesztési kísérletekről. Cikksorozat az a mai

szovjet családi életéről: a szovjet családjog gyakorlatáról, a házasságkötések és születések alakulásáról. Színes fotókkal illusztrált írás mutatja be Tolsztoj híres nőalakjáról, Anna Karenináról készült balettet, Maja Pliszckájával a címszerepben.

A tudomány és a kultúra iránt érdeklődők a XVII. századi orosz-kínai kapcsolatokról, az akkeleráció jelenségéről, egy bravúros műtét beavatkozásáról olvashatnak. Folytatja a lap orosz nyelvlecke sorozatát. Egy magyar kislány vendégségben szovjet barátainál címmel, új képes mesesorozat indul a kicsinyek számára.

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

175.

Maga Herrich is ott vacogott a gáton, fáklyával a kezében talán a bontódat szállta meg, hogy nem tudott aludni kényelmes ágyában, s mikor észrevette, hogy a szél a töltések felé sodorja a hordalékot, rőzsét gallyat, dorongot, s mindenféle szemetet, köztük állati (s talán emberi) hullákat is, szakértői bölcsességét ezt a jelenséget is úgy magyarázta, hogy íme, lám, a természet maga gondoskodik a védelemről, mert ez a sok gíz-gáz, gym-gvom, kelevisz a partok szilárdságát erősíti. E fölfedezését rögtön közölte többekkel, így Mikszáthtal is, aki ennek alapján közönséges futóboldognak nyilvánította a miniszteri tanácsost.

Az utcák szinte percek alatt megteltek talicskától, balyus munkásokkal, akik nem titkolták, hogy félnek, s mindenféle torkuk szakadtából kiáltozták, hogy „Jön a víz, átszakadt a gát, meneküljétek!” Pulz egy műszaki ezredet rendelt a gátra, hogy próbálják meg a lehetent. Többen beleugráltak a vízbe nyakig, s így gyömösölték a táguló nyílásokba a homokzsákokat. De a vihar nem juhászodott meg, az önfeláldozó katonák, köztük egy Balogh Imre nevű 46-os káplár, már-már életét kockáztatta, amikor a hátával torlaszolta el a víz beáradását. De már alig volt értelme a küzdelemnek, minden emberi jószándék meghiúsult,

mert éjfél után fél kettőkor a 97-98. számú órházak között, vagyis az északi váltótól százötven méternyire, a nyúlgát egyszerűen 25 méternyi hosszúságban beszakadt, s a szélkorbácsolta víz hihetetlen sebességgel rohant az alacsony város felé. A végzetes gátszakadás után a vihar egy kissé megszelídült, de akkor már majdnem mindegy volt. Pulz a Budai országúton a katonákat az osztrák pálvaudvarra rendelte, Novák főügyész egy vasúti kocsira állva kihirdette, a vész bekövetkezését, s mindenkit felszólította, hogy igyekezzenek menekülni, ugyancsak a Budai országúton, mert az víz be a városba. A munkások között azonban sok volt az idegen, akik nem tudtak tájékozódni, s ezek a szerencsétlenek részint az Illovay-malomba menekültek, részint a Makkos-erdő irányába futottak, ahol gyorsan fölmasztak a fákra, mikor a víz elárasztotta a környéket. A legtöbben nem bírták a jeges hideget a fák koporogva, s vagy belezuhanáltak a vízbe és belefulladtak, vagy napokig várva étlen-szomjan a mentőcsónakokra, később pusztultak el. De az Illovay-malom is megtévesztő volt, és nem bírta sokáig, mert egy darabig ellenállt, ugyan a víz aknamunkájának, de aztán hirtelen összeomlott, s mindenkit maga alá temetett. Csak ágaskodó szélvitorláit jelezték furcsa keresztként a tömegsír helyét.

A munkások, katonák gázos menete 2 óra felé ért a rókusai templomhoz, ahol kongatással adtak hírt a nagy katasztrófáról. Már itt is hallatszott a félelmes moraj, a sziszegő zúgás vagy recsegés, durrogás, s az állatok egyre rémültebb böge. Az ár akkor már a rókusai temetőnél garázdálkodott, felforgatta a sírokat, kitörte a fejfákat, s hátára vette és vitté magával az új koporsókat is. Azok a lelkes sportolók, aki a Mars téren csónakjaikban ülve vár-

ták a víz lassú besompolygását, megdermedtek, mikor észrevették, hogy az ár, mint egy bástyafal, kétméteres magasságban, vizeszerűen ront feléjük, sisteregve tör a térre, s ha egy erős legény el nem kap egy közelit fát, mikor a vízfal rájuk ömlött, ott pusztulnak el valamennyien. Mert az ár sodra vágott, hasított, nyestet, beretvált, s döbentelen láták, hogy néhány üres csónakot, ladikot mint kap föl, mint pörgeti meg, s mint csanja valamelyik ház falához, darabokra törve. S közben a házból is ordítás, sivalkodás, visítás hallatszott, a kirtár ablakokban férfiak, asszonyok jelentek meg, ingben, félmeztelenül, értetlenül bámulták a falakat veresó hullámokat, mert álmukból riadtak föl, aztán jajveszékelve könyörögek segítségért. De volt, aki futott a víz elől, versenyt vele, lihegve, izzóva, mindig hátra-hátra pillantva, kezében egy kis csomaggal, melyet már előre elkészített, de nem bírta az iramot, s vagy megadta magát, vagy fölkapaszzkodott egy lámpaköróra, hogy egy-két óra múlva holtra fázva zuhanjon bele mégis a gylkos, piszkos kotyvalékba. Egy asszony macskát szorongatott a hóna alatt, egy másik a kanariját mentette kalitkában, s közben elfelejtett meleg holmit hozni magával. Ez is elpusztult. Furcsa módon, a legtöbben a legfontosabbakról feledkeztek meg a hirtelen rémületben, s neveltséges holmikát szorongatták a kezükben, még holtan is. Való igaz, hogy a város népe — különösen az igéző tavaszi nap beköszöntése után — az utolsó percig nem tudta elképzelni, hogy minden, de minden, az egész város is megsemmisülhet. Isten ezt nem engedheti — prédikálta a templomban, Kremminger plébános, de a szakértő Herrich sem látott túl az orra hegyén.

(Folytatjuk.)